

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне юридичне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-20-76

До № 2329 від 29.10.2019
(друге читання)

ЗАУВАЖЕННЯ

до проекту Закону України про внесення змін до Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" щодо звільнення внутрішньо переміщених осіб від негативних наслідків невиконання грошових зобов'язань
(реєстраційний № 2329)

У Головному юридичному управлінні опрацьовано підготовлений до другого читання Комітетом Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин названий законопроект та звертається увага на актуальність зауважень, наданих до нього Головним науково-експертним управлінням щодо необхідності узгодження положень цього законопроекту із Законом України "Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції" та Законом України "Про створення вільної економічної зони "Крим" та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України". Крім того, зазначаємо таке.

1. Законопроектом пропонується доповнити Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" (далі – Закон) статтею 9², відповідно до частини першої якої *"загальна сума процентів за кредитним договором та/або договором позики, боржником за яким є внутрішньо переміщена особа, яка у період після 20 лютого 2014 року залишила або покинула своє місце проживання на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя або у період після 14 квітня 2014 року залишила або покинула своє місце проживання на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, території проведення антитерористичної операції та/або в районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, не може перевищувати очікуваної суми процентів, яка мала бути сплачена*

позичальником, за умови належного і своєчасного виконання ним своїх зобов'язань на умовах, передбачених договором".

Запропонована редакція не повною мірою відповідає вимогам щодо правової визначеності (стаття 8 Конституції України), оскільки оперує некоректним з правової точки зору поняттям "очікувана сума процентів, яка мала бути сплачена позичальником, за умови належного і своєчасного виконання ним своїх зобов'язань на умовах, передбачених договором".

Відповідно до статті 1056¹ Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) положення договору щодо застосування процентної ставки, в тому числі умови її зміни у разі застосування змінюваної процентної ставки, є складовою домовленості сторін. Відповідно, очікування кредитодавця щодо суми процентів за укладеним кредитним договором, правомірно враховують і максимальний розмір змінюваної процентної ставки. Виконання позичальником умов договору щодо сплати процентів, незалежно від розміру процентної ставки, вважається належним та своєчасним виконанням зобов'язання.

В свою чергу, неналежне та несвоєчасне виконання зобов'язань за договором є підставою для застосування санкцій майнового характеру: штрафу, пені тощо.

Виходячи з наведеного вище, вважаємо за можливе запропонувати таку редакцію:

"Загальна сума належних до сплати процентів за кредитним договором або договором позики, позичальником за яким є внутрішньо переміщена особа ..., не може перевищувати суми процентів, нарахованої за мінімальною обумовленою у договорі ставкою".

Звертаємо увагу, що у рішеннях Конституційного Суду України неодноразово наголошувалося, що принципи правової визначеності, ясності і недвозначності правової норми є визначальними елементами верховенства права, оскільки інше дає підстави для довільних тлумачень законодавчих норм та створює підґрунтя для порушення прав учасників правовідносин (рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року №5-рп/2005, від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010, від 11 жовтня 2011 року 10-рп/2011). Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2018 року № 7-р/2018 невідповідність законодавчих положень критерію якості дає підстави для визнання їх неконституційними.

2. Відповідно до частини другої нової статті 9² Закону *"за невиконання чи неналежне виконання внутрішньо переміщеною особою, визначеною частиною першою цієї статті, зобов'язань за кредитним договором та/або договором позики не нараховується неустойка (штраф, пеня), не настає відповідальність у вигляді сплати суми боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення та процентів річних від простроченої суми, не застосовуються інші санкції майнового характеру".* Таким чином, законопроект пропонується звільнити окремі категорії осіб від будь-якої

відповідальності за невиконання чи неналежне виконання договірних зобов'язань.

Загалом підтримуючи позитивну ідею законопроекту, зауважуємо, що звільнення від відповідальності за невиконання чи неналежне виконання договірних зобов'язань окремих їх сторін повинно враховувати баланс інтересів усіх учасників цивільних та господарських правовідносин. Однак наведене положення законопроекту звільняє внутрішньо переміщених осіб (*громадян України, іноземців або осіб без громадянства*) **не тільки від порушень договірних зобов'язань, що виникли у зв'язку із тимчасовою окупацією та вимушеним залишенням такими особами певних територій, але й також від будь-яких інших порушень договірних зобов'язань незалежно від обставин.** А тому, фактично створюються привілейовані умови (без належного законодавчого обґрунтування) виконання договірних зобов'язань, що не узгоджується із положеннями частини четвертої статті 13 Конституції України, за якою "усі суб'єкти права власності рівні перед законом". Крім того, має місце порушення визначеного статтею 4 Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" принципу державної регуляторної політики щодо збалансованості у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави.

3. Положенням частини четвертої нової статті 9² Закону передбачається, що *"відступлення (продаж, передання) права вимоги за кредитним договором та/або договором позики, позичальником за яким є внутрішньо переміщена особа, визначена частиною першою цієї статті, без згоди боржника забороняється"*. Проте, наведена пропозиція не враховує того факту, що сама по собі заміна кредитора у зобов'язанні, якщо інше не встановлено договором або законом, не призводить до збільшення обсягу обов'язку боржника на користь кредитора (стаття 514 ЦК України). Тобто, у разі відступлення права вимоги за кредитним договором чи договором позики, внутрішньо переміщена особа не повинна сплачувати більший розмір платежів, ніж передбачено договором, навіть з урахуванням зміни кредитора. Більше того, на нового кредитора також поширюватимуться положення законопроекту (у разі його прийняття як Закону) щодо звільнення внутрішньо переміщених осіб від негативних наслідків невиконання грошових зобов'язань.

А відтак, наведене положення законопроекту не має належного законодавчого обґрунтування його доцільності та, на нашу думку, є втручанням в діяльність суб'єктів господарювання, чим суперечить частині першій статті 42 Конституції України (право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом), а також не враховує пункту 4 частини першої статті 3 ЦК України (принцип свободи підприємницької діяльності, яка не заборонена законом) та частини першої статті 6 Господарського кодексу України (загальними принципами господарювання в Україні є, зокрема: свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом; обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві,

екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави; заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини).

4. Положення розділу II "Прикінцеві положення" законопроекту загалом свідчать про відсутність достатніх і завершених механізмів для реалізації положень Закону, у разі його прийняття, оскільки виконання норм Закону у повному обсязі ставиться у залежність від прийняття відповідних рішень Національним банком України.

Зважаючи на висловлені зауваження, пропонуємо законопроект доопрацювати з урахуванням можливостей, передбачених частиною шостою статті 118 Регламенту Верховної Ради України.

Заступник Керівника
Головного юридичного управління

В.МІЛОВАНОВ

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Мілованов Володимир Васильович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000445F290035D59100
Дійсний до: 10.03.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 07/02-2021/123365 від 09.04.2021

470027